

Paradoxurile „omului recent”

de **Julian Boldea**

Volumele de eseuri sau cele de aspect filosofic ale lui H.R.-Patapievici sunt, înainte de toate, cărți ce rezultă dintr-o frenezie a interogării ființei sau a culturii. Discursul filosofic sau, pur și simplu, cultural, nu își camuflează neliniștile și angoasele, dimpotrivă, le subliniază acestora relieful și articulațiile, dintr-o nevoie imperioasă de autentificare a experienței scripturale. H.R.-Patapievici are curajul extrem de a fi inactual, de a miza pe valori socotite îndeobște demonetizate, de a rezista tentației deconstructivismului postmodern, de a asuma și refuncționaliza valori culturale perene. Inactualitatea sa este salutară: ea dă justa măsură a caracterului său estetic și etic intransigent, în măsura în care “H.R.-Patapievici ne îndeamnă spre întoarcerea la sens ca o exigență a libertății și responsabilității” (Virgil Ierunca). Poate că trăsătura distinctivă esențială a lui Patapievici este capacitatea, ireductibilă, de a reacționa; oricum îl putem vedea pe eseist, numai apatic, nu. Stabilitatea scrisului, echilibrul și coerența frazei sale sunt date de o profundă, funciară voință de clasicitate, care se aliază, însă, cu imperativele incoruptibile ale tranșanței morale, prin care sunt sancționate, fără greș și fără ezitare, carențele realului. (continuare în pagina 7)

Mana Bucur - artistul plastic al lunii februarie

Cutia cu surprize

Capcana ideală

Născută la Sfântu Gheorghe, în miezul verii, artista Mana Bucur a absolvit Institutul de Arte Plastice și Decorative “Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, secția ceramică, în anul 1975. Anul încheierii studiilor este cel care inițiază seria nu puținelor expoziții personale sau de grup, în țară sau internaționale. Se stabilește la Târgu-Mureș după un sejur argeșean de câțiva ani unde aprofundează tehnicile și tainele porțelanului. Din 1980 este membră a U.A.P.R. (Cora FODOR)

Avanpremieră lirică

Ion Horea - un mare poet al Transilvaniei

Pag. 3

Pag. 4

Bătăile și bătăliile doamnei Mitzura Arghezi

interviu realizat de
Mihai SUCIU

Impresii de lectură

Manipularea, în reluare

de **Ioan Suci Moșă**

„Atunci când manipularea se află în subsidiar, pot fi adunate niște texte, precum cele prezente (...), care doar livresc și-ar putea propune să includă problema manipulării printre fenomenele demne de atenție, în aceste zile, din punct de vedere psiho-social. Totuși, mai puțină atenție nu înseamnă mai puțină considerație asupra temei. Dacă manipularea nu se studiază conform unor principii bine stabilite, sau măcar după normele clamate de instituțiile de profil, rămâne deschisă totuși supapa prin care ea, manipularea, să răbufnească din subteranele unor intenții umane, de propășire și de propagare, perpetue.”

Sub aceste bune intenții, extrase din argumentul lucrării „În reluare, manipularea”, se înscriu textele care dezbat această spinoasă temă. Cartea este publicată la editura „Ardealul” (2010), este coordonată de Mihai Ardelean & Dorin Adrian Suci și se structurează din opt segvențe, fiecare aparținând unui autor, după cum urmează: „O încercare ratată de manipulare în cercetarea științifică” – Mihai Ardelean; Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor Comitetul pentru Presă și Tipărituri Colectivul Târgu Mureș (1968 – 1976) – Bartos Zoltán; „Sibiu 89’ – Aspecte psihologice ale manipulării” – Cosmin Octavian Popa; „Dincolo de măști” – Maria Moisan și Ovidiu Braicu; „Mediatizare și imbecilizare (funcția de <tembelizare>)” - Mihai Suci; „Sfere de acțiune ale fenomenului manipulării” – Eugeniu Nistor; „A manipula, a persuadea” – Sorin Crișan; „Exemple de manipulare politică” – Dorin-Adrian Suci.

Din „argumentul” autorilor mai reținem că demersul lor nu este unul cu pretenții savante, ci are doar menirea „de a prinde și transcrie frânturi din ideile circulante într-un teritoriu și într-un timp anume. Totul s-a întâmplat pentru a rămâne ceva din ceea ce în general se uită, și nu cere efortul de atribuire a vreunei valori, pe nicio scală, cu excepția celei a manipulării inconștiente.” Înțelegem așadar că e vorba aici de un exercițiu de conștiință, autorii vor adică să consemneze niște fapte, pentru ca ele să nu treacă în uitare și, în acest fel, dar și să atragă atenția asupra unor practici ce se vor dezavuate.

(continuare în pagina 7)

Elogiu filosofului Alexandru SURDU

Domnul Academician Alexandru Surdu este o personalitate culturală complexă, enciclopedică, bine conturată în peisajul spiritualității românești contemporane, de numele căreia se leagă o amplă operă, „cât o împărăție”, cum ar spune Lucian Blaga. Să amintim, pentru început, sub acest aspect, de recuperarea, interpretarea și repunerea în circuitul nostru cultural – altminteri destul de arid – a unor manuscrise, a unor opere remarcabile sau fragmente de opere dintre cele mai provocatoare sub aspect logico-filosofic, fiind vorba de cele ale unor clasici antici și moderni, precum: Platon, Aristotel, Kant, Hegel sau Maiorescu și Wittgenstein. Dar trebuie să recunoaștem: partea cea mai captivantă a pasiunilor intelectuale ale Maestrului o reprezintă, fără nici o îndoială, contribuțiile proprii în logică și filosofie – unele recunoscute pe plan internațional –, fapt demonstrat imediat prin conținutul elevat, clar și îngrijit, al cărților Domniei sale publicate în ultima jumătate de veac, dintre care vom aminti doar câteva: *Logica clasică și logica matematică* (1971), *Elemente de logică intuiționistă* (1976), *Neointuiționismul* (1977), *Pentamorfoza artei* (1993), *Gândirea speculativă* (2000), *Teoria formelor prejudicative* (2005), *Filosofia pentadică I. Problema transcendenței* (2007), *Teoria formelor logico-clasice* (2008), *Cercetări logico-filosofice* (2008). Nu mulți se situează printre cititorii privilegiați, adică printre cei care pot parcurge și înțelege scrierile Maestrului – aceasta și pentru că pretențiile ridicate de inițierea în domeniu sunt mari, mai ales în privința logicilor moderne. Multele lucrări elaborate (cărți, studii, eseuri, articole) reliefează activitatea spornică a unui gânditor cu multiple valențe spirituale: de la logician la filosof și de la filosof la scriitor și istoric al artei sau estetician, așa cum rezultă din scrierile: *Elogiu filosofiei românești* (1994), *Vocații filosofice românești* (1995, reeditată în 2003, la Editura Ardealul din Tg.-Mureș), *Contribuții românești în domeniul logicii* (1999), *Confluente culturale-filosofice* (2002), *Șcheii Brașovului* (monografie, 1992, reeditată în 2010), *Izvoare de filosofie românească* (2010) ș. a. Prea rar ne este dat să elogiem un spirit cu adevărat ales. Dar, iată, uneori, acest lucru chiar se întâmplă. Așadar, cu prilejul împlinirii a 73 de ani de viață și a 48 de ani de rodnică muncă de cercetare și creație în domeniul subtil al filosofiei, mă bucur că-i pot adresa domnului Academician această epistolă, la ceas aniversar, în semn de veche stimă și prețuire. La mulți ani, Maestre!

Academicianul Alexandru Surdu în Aula Magna a Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș, cu prilejul decernării titlului de Doctor Honoris Causa, rostind discursul “Tezaurul limbii române” (27 martie 2010).

Lector univ. dr. Eugeniu Nistor,
Asociat la Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș,
Redactor șef al revistei *Izvoare filosofice*

A sta în calea oamenilor

povestitor: **Adrian BOTEZ**

Era frigul ascuțit și jilav al unui sfârșit de martie căinos. Orașul nu suferise de pe urma inundațiilor. Satele, însă, jur împrejur, fuseseră scufundate, mai mult de jumătate, într-o mlaștină neagră, uleioasă, grețosă, deznădăjduitoare.

Era duminică, la un ceas după amiază. Tânărul desculț stătea în mijlocul străzii, pe carosabil - îngenunchat. Șoferii, destul de rari, care treceau, îl înjurau pe cel îngenunchat - grosolan și sonor, spectaculos, ieșiți afară cu trupul, pe jumătate, din cabine. "Bețivule!" - strigă unul, cu o mirare victorioasă, de parcă atunci ar fi făcut o mare descoperire. Îl înjurau - și treceau mai departe. Aveau treburile lor, atât de grabnice... Tânărul desculț rămânea, în continuare, impasibil, îngenunchat și gol până la brâu, pe carosabil. Capul i se plecase, adânc, până aproape de asfaltul cu străluciri ferite, întunecate, bănuitoare. Asfaltul amestecat cu crâncena ură a apei.

Tânărul se ruga. Ochii nu i se vedeau. Buzele îi tremurau, se zvârcoleau de chinul cumplit al rugăciunii. Pe trotuar nu treceau decât umbre răzlețe. La un moment dat, una dintre umbre se dădu jos de pe trotuar și înaintă, pe carosabil, până ajunsese în dreptul tânărului îngenunchat. Era un preot în reverendă, care tocmai ieșise de la slujbă. De la Sfânta Liturghie.

- De ce stai aici? - întrebă, cu blândețe, preotul.

Tânărul ieși, cu greu, din adâncuri. Ochii îi erau tulburi, duși în fundul capului, de parcă s-ar fi întors un scafandru, din gropile beznelor pacifice. Buzele i se dezlipseau greu:

- I-am ieșit lui Dumnezeu în cale. Trebuie să mă vadă, aici, în calea cea mare.

Preotul se gândi, o clipă, cu ochii spre norii de plumb, care se târau, parcă, direct pe creștetele oamenilor pământului. Apoi zise:

- Dumnezeu te vede și dacă ești în fundul pământului. De ce stai, deci, aici, în calea oamenilor?

- Le-am ieșit și oamenilor în cale. Altfel, oamenii nu mă vedeau. Dumnezeu, poate, vede, dacă nu a vrut să-și întoarcă fața de la noi. Dar oamenii nu văd, decât dacă le stai în cale - murmură tânărul. Dar, ciudat, vocea i se auzea de parcă ar fi strigat.

Preotul zăbovi din nou, de data asta, parcă, distrat, gândindu-se la cu totul altceva. Spuse, cu aceeași voce egală, monotonă, totuși sfredelitoare:

- Oamenii te înjură, nu te văd îngenunchat. De ce stai, deci, aici, în calea oamenilor?

Pentru câteva zeci de clipe, capul tânărului deveni neobișnuit de greu, părănd gata să se prăbușească în adâncul apelor negre, bănuitoare, ale asfaltului. Mașinile treceau, pe lângă cei doi oameni din mijlocul șoselei - de data asta, mașini tăcute - de parcă, în mijlocul șoselei se ivise o insulă, pe care corăbiile-automobile trebuiau s-o evite, ca să nu se scufunde. Apoi, cu aceiași ochi tulburi, tânărul desculț îl privi pe preot. Treptat, turbureala din ochi deveni flacăra pălpândă, apoi străpungere cu flacăra:

- Stau aici ca să mă vezi Sfinția Ta. Pe Sfinția Ta, după cum vezi, nu te înjură oamenii. Dacă Sfinția Ta m-ai luat în seamă, mă vor lua oamenii și pe mine în seamă. Pentru că Sfinția Ta stai, acum, lângă mine. Și, poate, se vor gândi că, la câțiva kilometri de aici, frații noștri urgișiți se roagă, din ape, lui Dumnezeu și fraților lor oameni de pe uscat - ei, urgișiții, se roagă din mijlocul apelor lui Dumnezeu, apele mâniei și semnele ispășirii - iar nu în mijlocul șoselei oamenilor. Și sunt goi de tot, iar nu ca mine, doar pe jumătate. Și picioarele lor, desculțe, nu mai calcă - nu mai au unde călca - poate că zboară...

Preotul căzu pe gânduri. Și rămase, așa, căzut pe gânduri, în picioare, lângă tânărul îngenunchat, până ce luminile cerului și pământului pâliră și se stinseră în seară. Atunci, în tăcere, preotul îngenunchă lângă tânăr, în mijlocul șoselei - pe care, mute, se scurgeau automobile, sfârâind prin luciul amestecat, întunecat, al apei și asfaltului. Și, pe măsură ce treceau prin dreptul celor doi oameni îngenunchiați, farurile mașinilor se aprindeau, mari, uriașe - perechi de ochi care se deschideau larg - poate, în sfârșit, văzând și înțelegând.

CENACLU •

CENACLU •

CENACLU •

Ana MUNTEANU-DRĂGHICI

OGLINDA PRIVIRILOR...

Mi-ai îmbrățișat sufletul
Cu cerul dintre genele tale
Cu infinitul brațelor
Ai cuprins trecerea clipei...
În urma ta, o dără de dor
M-a mângâiat-lumina visului.

Nici un popas nu oprește minutul
Din goana spre zădărnice
Și totuși: ... „Rămâi clipă pe loc”
Spuneam întrevederii noastre
Ascunsă în umbră de timp...

Apusul de soare trimisese răvașe
Noptii încărcate de stele
La masa tăcerii se rotunjeau ulciorașe
Din miresme de pământ și de vie.
Toastam pentru eternitate -
Fior scânteind în cuvânt...

La marginea plecării
Zorile așteptau să presare
Roua pe petala albastră -
Oglinda privirilor noastre...

**Ilustrația grafică:
Mariana ȘERBAN**

Adrian BOTEZ

SPASM COSMIC

3 februarie 2011,

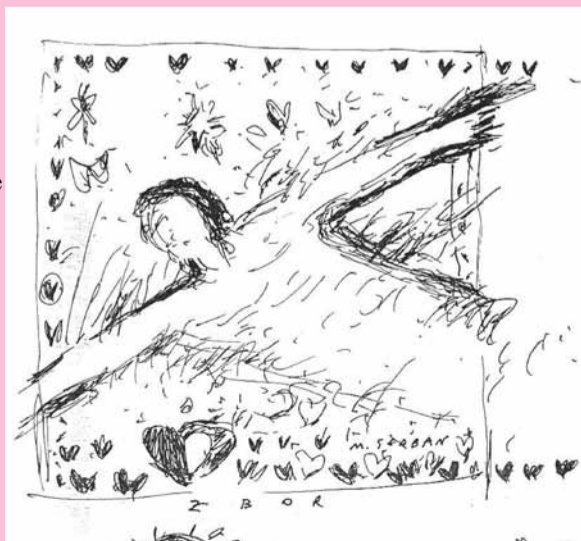
Înmormântarea I.P.S.S. BARTOLOMEU ANANIA

Duhuri de Fulger părăsit-au Pământul
E vreme de cumpănă-n Valea Rușinii:
Nu s-a-nnoit - în eoni - Legământul
Dăm toți în brânci - și vedem Drumul Vinii...

A zadarului zarvă-asurzit-a și zeii -
Netulburați - constelații cresc Crinii:
Ideile mari navighează prin cosmos
Fără tihnă-ori pălirea-a Luminii!

Înainte-napoi nu e timp nici veghere
Prăbușiți ne oprim, nu la han ori la semne:
Chircindu-ne-n cămi, năvălim în Putere!

...Deja e pădure de rai, Sfinte Lemne:
Schimbăm truda pe-extaz și privirea pe-orbire -
N-avem pas - n-avem chip: e Nemărginire!

Pleacă de aici, cumetre!

de **Mediana STAN**

Nu m-am gândit niciodată că unele povești foarte cunoscute sunt greu de povestit până nu le-am istorisit copilului meu. E nouă seara și copilul se duce la culcare. Mă așez lângă el cu o carte și el zice că vrea povestea „Albă ca Zăpada și cei șapte pitici”. Povestea începe cu tabloul frumos în care o împărăteasă stă la fereastră, coase, se înțeapă la deget și admiră roșul picăturilor de sânge pe zăpadă; își dorește o fetiță zugrăvită în aceste culori și astfel se naște Albă ca Zăpada. Împărăteasa moare, în locul ei apare mama vitregă, o forță a răului, ascunsă perfid sub o înfățișare frumoasă. Ea îi dă poruncă unui vânător să o ducă pe Albă ca Zăpada în pădure și s-oucidă, să-i aducă drept dovadă inima și plămâni fetei. Vânătorul o ia pe fată cu el la vânătoare. Ajunși în pădure scoate pumnalul și se pregătește „să-i străpungă inima nevinovată”. Aici cuvintele au o putere care mă fac să văd organul cel roșu, muscular, sângele, vârful pumnalului... Vânătorului i se face milă de fată și o lasă să fugă sub cuvântul că nu va mai călca niciodată pe la curtea tatălui său. El duce în locul hm, inimii și plămânilor fetei, organele unei căprioare. Mama vitregă le frige și le înghite crezând că mănâncă inima și plămâni fiicei ei vitrege. Îl văd pe Anthony Hopkins în rolul psihopatului Hanibal mâncând bucățele de creier dintr-o tigiă și simt nevoia să specific că filmul este interzis copiilor. Mă gândesc că este o poveste care ar merge doar ca film, în care aceste asasinat sunt evitate prin regia filmului, și nu sunt descrise în cuvinte. Mai departe se știe, vrăjitoarea se deghizează într-o negustoreasă și o îmbie pe fată cu o centură cu care o strânge până i se taie respirația. La a doua crimă sau tentativă de crimă cu premeditare, îi înfige în păr un pieptene otrăvit, la a treia crimă o otrăvește cu vestitul măr, preparat astfel încât să fie pe jumătate inofensiv, pe jumătate letal. Aici copilul asistă la câteva lecții despre cum săucidă. El devine foarte receptiv și cere detalii: cum s-a otrăvit Albă ca Zăpada cu pieptenele? Răspuns: păsă otrava a intrat în piele, din piele s-a dus în sânge și așa în tot corpul, dar nu-i mai bine să citim altă poveste? Ia să vedem, basme românești. Trei inși s-au dus la vânat și s-au rătăcit. S-au urcat într-un copac și s-au uitat în toate părțile. Au văzut departe o lumină și când s-au dus acolo era un foc la care o jumătate de om frigea un om. Aăăă, ceva ni se întoarce pe dos, la amândoi. Din „Prâslea cel voinic și merele de aur”, țâșnește sângele, sunt trei zmei cărora li se taie capul cu sabia, Prâslea își taie o halcă din picior să-i dea să mănânce păsării care îl scoate de pe tărâmul celălalt, iar la sfârșit frații săi sunt zdrobiți de o bombă din fier. Dacă decapitarea și alte scene de cruzime apar datorită vechimii acestor povești care păstrează un iz medieval, raporturile dintre frați, dintre surori sau dintre mamă și fiică, în povești, sunt cel puțin ciudate. Nu știu dacă au un mesaj de așa nu! Cred că forța răului care apare sub chipul unui frate care îți taie funia e mai terifiantă decât imaginea unui balaur-demon scuipând foc pe nări. Vorbind de balauri, băiețelului meu îi place foarte mult dragonul din Shrek, o poveste în care arhetipurile unei povești sunt răsturnate. Din cauza asta nu-i mai plac poveștile în care balaurii sau dragonii sunt uciși. În schimb, când vede un păianjen prin casă țipă cât îl ține gura, și cere să fie omorât imediat, nu aruncat afară, ci omorât bine, strivit. Mă întreb dacă nu imită cumva o reclamă actuală. E doar un păianjen, de ce țipi așa, nu vezi ce mic e? Da, acum e mic dar noaptea se face mare, mare și iese de sub patul meu. Atunci detectez sursa: nu e reclama, e filmul cu Harry Potter.

În „Capra cu trei iezi” lupul ucide iezi, le pune capetele roase în geam, apoi unge toți pereții cu sânge, după care lupul cade în groapa cu foc, este ars de viu, lovit cu bolovani până moare. Spre deosebire de alte povești, în care violența semnifică doar binele care învinge răul, această poveste transmite un mesaj încă valabil. Transpusă în zilele noastre, povestea ar fi cu un copil sau mai mulți rămași singuri acasă și cu un nene rău la ușă, un criminal în serie sau un pedofil care încearcă, cu un ton mios, să-i convingă să deschidă ușa. Când i-am explicat că lupul ar putea fi nenea rău iar iedul cel mic, el, și i-am spus să nu deschidă străinilor sau să nu se lase ademenit de persoane străine, cu dulciuri sau jucării, băiețelul a început să plângă și să tremure. Ce am văzut că îl îngrozea era teama de propria lui slăbiciune: „și dacă vine un om rău și îmi arată un lego și eu mă las dus de val?” După poveste, mi-a povestit și el un coșmar repetat, un om bate noaptea la ușă, el nu-i dă drumul și-i spune: „pleacă de aici, cumetre!” (cuvânt reținut din basme), dar omul intră prin ușă și se duce în patul lui, adună toate pernele din pat și pune în locul lor... piciorușe din sticlă.

Revista „Tuș” te invită să participi la concurs!

Fii tu însuși și folosește-ți creativitatea fără nici o rețineră, deoarece aici nu primești note, ci premii. Important este ca ideile și lucrarea să fie ale tale și să ai o exprimare clară.

Premiul constă într-o felicitare desenată după textul scris de copii, de ilustratorii Revistei Tuș.

Concursul Revistei Tuș pe luna martie 2011

Alcătuiește o compunere care să conțină cuvintele: primăvară, ghiocel, ceață, hârtie creponată, țintar, roată.

Intră apoi pe www.revistatus.ro, completează formularul și postează poezia ta.

ION HOREA – un mare poet al Transilvaniei

Am scris despre aproape toate cărțile de poezie ale Maestrului **Ion Horea** publicate în anii '80; am scris cu bucuria celui care descoperă un univers liric miraculos, limpede și bine pregătit să-i primenească sufletul; am scris cu entuziasm și cu sentimentul permanent că ceea ce-i valoros în lirica românească nu pierd niciodată! De aceea am primit ca o confirmare a acestor convingeri (intime și publice ale mele) prezența lui Ion Horea în celebra, de-acum, *Istorie critică a literaturii române*, a lui Nicolae Manolescu! Mi-am spus: iată, nici Manolescu, în ciuda exigențelor sale, nu a putut ignora poezia Maestrului! Dar nu doar am scris: când Uniunea Scriitorilor a înființat, la propunerea mea, Editura Ardealul, la Târgu Mureș, prima carte de poezie pe care am editat-o a fost *Căderea pe gânduri* (1996), de Ion Horea! Au urmat apoi, în anii următori, altele: *Cartea sonetelor* (2001), *Și va fi ziuă și va fi noapte* (2002), *Reversuri* (2005), *Bătăia cu aur* (în 2009, după titlul omonim al volumului din 1979, apărut la Editura Dacia, cu un amplu și elaborat studiu al criticului Al. Cistelean, care a fost și tomul prin care l-am aniversat editorial pe Maestru la cele opt decenii de viață și mai bine de o jumătate de veac de rodnică trudă în grădina literaturii); apoi a urmat *Calea Târgului* (2010) – toate semne ale unei constante prețurii pentru marele poet! Iar acum, sub teacurile Editurii Ardealul se află, pe cale de a ajunge la cititori, un alt volum de referință al Maestrului, fiind vorba de volumul *Scribul*, din care am ales câteva poeme pentru cititorii noștri, în avanpremieră lirică.

Eugeniu NISTOR

Psalm

Întârziau apusuri în frunzele pale,
Prelungi, pe râturi, umbre mai conturau hotare.
De către Mureș, neguri se așezau pe vale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Din moarte, din iubire, în vetre ovale,
Bostani păreau în brumă descoperind altare
Ori clopote căzute din turnuri colosale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Închipuiam baroase bătănd nicovale,
Sub norii-ncinși pe dealuri întoarse din uitare
Și graurii în pâlcuri, spre vii tăindu-și cale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Și umbre vin pe drumuri în cântec de jale
Scăpate din armura cereștilor pieptare
Uitate, Doamne,-n praful neîndurării Tale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Când mai întreb: dar unde-s? un nor se prăvale
Dinspre păduri, și-un fulger se stinge-n depărtare
Și timpul-și zăvorește imensele portale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Remember

Acele nopți de iarnă se-ntorc, acele nopți
Când aromeau în casă din ler bostanii coști
Și parcă lemne-n sobă pocnesc să mai anunțe
Cum fierbe de cu seară și oala de grăunțe.
Pe la ferești, sclipire de ger și-ntunecime
Și nime nu-i să-aducă vreo știre de la nime.
Acele nopți de iarnă în casa din hotar
Când liniștea te-ncinge și-o porți ca un pieptar
Și parcă-n jurul mesei uităm că-afară-i frig
Cum fierbe mămăliga și-n hârb jumări se frig.
Pe grinzi umbrește lampa și-o vorbă când mai spui
O soarbe fiecare încet din blidul lui.
Acelor nopți de iarnă le mai rămân dator
Când mămăliga-n abur cădea pe cărpător
Și laptele din oală și varza cu ulei
Cum așteptau alături să iei și să mai iei,
Și totul, ca o rugă nespusă în zadar.
Pe un perete, lumea sfârșea în calendar.

Memento

In memoriam Ioanichie Olteanu

Dinsus de Calea Morii l-am dus pe vărul Niche
Vaideiul mi se pare din altă lume parcă
De unde tot mai vine un cârâit de țarcă
Și-n tremur tot mai trece un zbor de potârniche

Cărarea dintre garduri e-aceeași de când veacul
Sub coastă mi se pare din altă lume nukul
De unde-aud cum cheamă ca prin minune cucul
Și furișat prin holde s-aude pitpalacul

Poetul doarme somnul pământului sub lauri
Pe drumuri prafu-mi pare din altă lume, sperlă
Cum vin dinspre pădure jelirile de mierlă
Și dinspre vii stârnite foșnirile de grauri

Un gând

ca un bolid
prin spații goale
un gând perfid
îmi dă târcoale

plutind prin vid
în rotocole
eu îl desfid
că-mi dă târcoale

să-mi pună-n blid
să umple oale
un gând timid
îmi dă târcoale

stângaci, livid
cu vorbă moale
dar nu-i deschid
să-mi dea târcoale

de nopți avid
să-l scriu pe coale
un gând stupid
îmi dă târcoale

Pagină

Mai cerne, mai cerne
din verile, dusele,
trifoiuri, lucerne,
tăcerile, spusele

Eterne, eterne,
sunt stelele, susele,
omătul așterne
tăcerile, spusele

Străin de taverne
prin vremuri, apusele,
mai cerne, mai cerne
tăcerile, spusele

Foșniri din eter ne
torc firul pe fusele
eterne, eterne
tăcerile, spusele

Vedere

Trestii, răchite
din depărtatele
rături, uitatele,
răsar, rătăcite!

Ciurda de vite
bântuie satele
și, depărtatele,
apar rătăcite!

Dealuri urnite
printre ciudatele
gânduri, uitatele,
se-ntorc, rătăcite!

După un timp

Nu ai ce spune? Culcă-te mai bine.
Măcar în somn să fii în rând cu lumea.
De ce, ca din senin, îți vine-n minte
Cum sta deasupra șurii Carul Mare
Parcă lăsat la margine de târg?
Dar ziua ta sfârși pe bulevarde,
Prin timpul citadin, printre lumini
Și nu în contemplările agreste
Până târziu după roiri de stele.
Te chinui în zadar cătând Ideea
Când ea-i ascunsă-alătura în rafturi
Ori chiar în lutul tău, de nu cumva
De-ar fi să fie, -i urma de cenușă
Din vatra măturată cu-o aripă
De înger ori de pasăre, totuna.
Ce faci acum e-o viclenie sfântă
Un fel de-a-l căuta și prin altare
Nu numa-n roua de pe firul ierbii
Pe Cel de care-auzi că stă să moară
Ori a murit demult, ori încă, încă
Îl mai așteaptă oamenii la cină.
Poate-i în dreapta lui, întâi, condeiul
Și înainte de-a-l lua, tu însuși
Te vezi în fața lui ca-ntr-o oglindă
Luându-l temător cu mâna stângă.
Dacă-ți închipui că ești singur, fie
Și-o clipă doar, ai săvârșit păcatul,
Blestemul chiar, de-a fi ceea ce ești.
E pus în trupul tău ca o sămânță,
Din tine să răsară la timp și-ncet încet
Sub rădăcina Lui tu să te mistui.

Filă de jurnal

Aduni și-mprăștii în risipă
De nori, de stele ori de vânt
Și totul, totul într-o clipă,
Și doar pe-o palmă de pământ.

Îndepărtat și prins de lucruri
Aduni cuvânt după cuvânt
Și totul, tot să te mai bucuri,
Și doar pe-o palmă de pământ.

Nehotărât printre altare
Împrăștii tot ce ai mai sfânt
Și totul, tot pentru uitare,
Și doar pe-o palmă de pământ.

Apoi

Acum să te cuprindă-ntunericul, să dormi
Visând la luna plină trecând peste omături.
Să nu te crezi alesul. Să fii cu ei alături,
Născuți din somn, în somnul veciei, uniformi.
Și să ajungi la vamă pe-un drum cu plopi enormi
Când frunza lor de aur te-mbie s-o despături.
La ziuă strânge sperla rămasă, pe-un vătrai,
Sub vântul toamnei sure ce bântuie și stinge.
Deschide ușa, cheamă-l pe cel ce nu erai
Și deslușește-i fața, încearcă de-o atinge,
Apoi deschide poarta și ieși la drum și pleacă
Să nu te-audă câinii de mai rămâi oleacă,
Cum rămâneai pe dealuri, cânva, și-i fluierai.

Frescă

Prin ceață drumul țării-abia se vede.
Tu însuși nu mai știi din care parte
Ar fi să treci, ferindu-te de tine,
Dinsus, dinjos, cum așteptai odată
Să-i vezi trecând sfârșarii de la târguri
Ori boștinarul cum venea călare,
Între desagi, cândva, de către Mureș.
Nu cete de țărani aștepți acum
Din timpuri printre dealuri să coboare,
Cum totu-i stins și doar închipuirea
Mai desenează-o punte peste vale
Și amintiri mai clatină pe rături
Imaginare sălcii și răchite.
De-ar fi să fie, dintr-atâtea patimi
De clopote-nsoțite în pământuri,
Din lumea lor, desprinși ca din icoane,
E timpul să apară cărturarii
Cu Biblii în desagi și cu Istoriei
Cutremurate-n frunți întraurite.
Dinspre Câmpie parcă-i văd cum trec
Pe drumul țării-n jos către Târnave
Despăturind hotarele de ceață,
Oprîți prin sate și lăsând la vetre
Din loc în loc, fuioare de lumină.
Și porți și uși se-nchid și se deschid
În urma lor, cum numai cărți, pe vremuri,
Și Mureșul îmi pare apa sfântă
Prin locuri de vestiri și de botezuri,
Cu plopii în foșnire de vitralii
Sub Râpa Morii ca-n pereți de templu...
Îngropi, dezgropi, și tot mai crezi că mântui
Un asfințit în clătinări solemne
De după dealuri stinse întorcându-l,
Și ieși pe drumul țării să-i întâmpini
Și celuia din urmă, singuratic
Ca umbra Lui să-i fii și tu alături,
Să i te-nchini, și-n margine, la cruce,
Cu cel uitat sub cețuri în rugină,
Cutremurat, o clipă să-l asameni.

Chilim

Și vezi, așa, deodată, un plop cu frunze rare
De aur clătinate la drum către-nsurare
Cu ultimele zboruri grăbite, de albine...
Știi bine că sunt numai închipuirii, știi bine,
Din lumea unde încă mai vrei, ca o chemare,
Să mai întorci o dată deasupra Carul Mare
Și să întorci în zboruri cât ziua încă ține
Din ce în ce mai stranii, mai stinse, mai puține,
Rotirile de grauri și sturzii-n fulgerare
Din Coasta Pojorâții stârniți cu disperare
Prin locuri unde nimeni de nicăieri nu vine
Și să mai dea binețe așa cum se cuvine
Măcar pe drumul țării să vezi din depărtare
Cum trece peste dealuri și iese din hotare
Și-aproape ca o umbră e-alătura de tine
Un duh din alte vremuri de-ntâmpinări creștine,
Și să-i arăți ograda cu sfințele altare
Întoarse din pustiuri, trezite din uitare
Și vestea să se ducă prin casele vecine
Cum și-a intrat în casă drumețul Nuștiicine
Și totul să se spună încet și din mirare
Cum numa-n rugăciune-i rostit cu-nfiorare
Ori numa-n gând, când omul apucă pe-o cărare
Și vede-așa, deodată, un plop cu frunze rare.

Bătăile și bătăliile doamnei Mitzura Arghezi

- interviu realizat de Mihai SUCIU -

- „Sunt custode al CASEI MEMORIALE. Și mă lupt pentru asta. Trebuie cineva să se lupte!” susțineți într-un plen destul de... bărbătește. V-aș provoca să tălmăciți în limbaj civil verbul belicos: pentru ce vă bateți?

- **Mă bat pentru dreptatea lui tata!**

- Dimensiuni ale luptei, fronturi, strategii?

- **Răsfoind publicațiile celor 70 de ani cu Tudor Arghezi, putem vedea că lupta pentru dreptatea lui se dă pe mai multe planuri: literar, social, politic. Ca fiecare om, a fost supus greșelii. Ce pare altuia greșeală, el a scris din convingere, lucru cinstit al sufletului lui, nu pentru beneficii materiale sau glorie pasageră. Caut să iau poziție, atitudine, împotriva detractorilor. De asta mă lupt.**

- Forța, valoarea intrinsecă a operei-monument argheziene sunt insuficiente în asigurarea posterității?!

- **Până nu se vor stinge toți contemporanii lui, nu va fi receptat la adevărata valoare. Era pretențios ca om, în viață. A deranjat prin scris indivizi și partide. Lezați prin atitudine contrară. Oameni dedați compromisiurilor. Și-a creat dușmani. Dușmani ai cinstei, ai omeniei, mulți. Polemică dură și puternică. N-a tertat. Băta lui – condeiul!**

- A traversat și momente de frică?

- **A dovedit decență, civilizație. Au existat tentative de împăcare din partea criticiștilor. A deranjat și felul lui de a scrie: a spart toate tiparele. Teamă? Niciodată!**

- Nici când a apărut pamfletul „Baroane”?!

- **Când a scris „Baroane”, eram copilândri, nu realizam.**

- Apropo de luptă și de lupte, Domniei Voastre v-a mai dat târcoale oboseala, v-a îmboldit diavolul renunțării de a tot lupta?

- **Mai degrabă deznădejdea. Că vedeam ziduri. Dar nu mă las! Nu duc lipsă de tenacitate. M-a durut desființarea casei memoriale după cutremur. Am redeschis-o!**

- Statistic, momentele de bătaie v-au adus mai multă bucurie-satisfacție sau deziluzie?

- **Este beneficiul nostru. Toate obstacolele au fost depășite.**

- Intenții ?

- **Continuarea SCRIERILOR. Ediție neterminată. Mai sunt 6 volume. 10 sunt la Minerva. O să ciocănesc pe la uși, nu mă las, că asta am moștenit de la tata: tenacitatea oltenească..**

- Alte „fronturi”?

- **Reamenajarea „Mărțișorului”, care cam scârțâie. Inițiem, la propunerea domnului Țepelea, Universitatea „Tudor Arghezi”. Să vină oameni competenți, să mai lămurască lucrurile. Trebuie ieșit din tipare, tipicuri de 20-30 de ani.**

- „Mărțișorul” adăpostește și o editură, care poartă, firește, numele ctitorului.

- **Editura „Tudor Arghezi”. E de dus. Tata a vrut-o. Am scos „Drumul cu povești”. Introduse proze și versuri din aceeași familie. A doua – o traducere a tatei din Dos-toiievski, „Amintiri din casa morților”, republicată. O copertă frumoasă. A treia: „10 cățeluși”.**

- Reîntorși în zona inocenței, o întrebare mai intimă: cum vă apela tatăl dumneavoastră?

- **„Tata”, „tătuțu”, „Puica”...**

- Vă bătea?

- **Tata, niciodată! Mama ne mai dădea câte o pălmuță. Și certuri.**

- Tudor Arghezi a beneficiat de o vârstă înaltă, patriarhală. Cum s-a fixat, ca stop-cadru, în memoria fiicei: tânăr sau bătrân?

- **Numai când a închis ochii l-am văzut bătrân. A fost cel mai bun tată din lume! Ne-a răsfățat, ne-a dat tot ce avea. Nu l-am asemănat cu alți tați. N-a fost fericit în copilărie; nu-i plăcea să vorbească despre asta, dar ne-a făcut cea mai fericită copilărie. Un dar de neprețuit – CARTEA CU JUCĂRII.**

- Greu de transpus în ecuație cu fericirea și adultul Tudor Arghezi, ineputabil căutător – până la incidența cu adevărata sa vocație, până la juxtapunerea tenacității cu harul – inclusiv în plan ocupațional. A fost ceasornicar, bijutier (nu doar de „Agate negre”!), gravor în piatră, custode de expoziții, gazetar înverșunat și temut și chiar... călugăr. Vertical în toate; o singură „trădare” pe parcursul unei vieți: Ion Theodorescu avea să devină... Tudor Arghezi. Pseudonimul sub care s-a fixat în literatură și în conștiința neamului și care se petrece eternitatea tatălui dumneavoastră îl derivați de la hidronimul Argeș? Argesus – Arghezi?

- **Exact! Iar Tudor – de la Tudor Vladimirescu. Prin 1953, tata și-a schimbat numele și în acte, optând pentru Tudor Arghezi.**

- V-aș mai ruga să zăbovim preț de câteva idei și pe strada Av. Cerchez, nr 16, Sectorul 1, București. Cu alte cuvinte, să aducem la zi povestea „Mărțișorului”.

- **„Mărțișorul” este locul spre care privea tata din închisoarea Văcărești. L-a cumpărat prin 1926. Preț convenabil, liberalizat. „Mărțișoarele” atârnau în copaci în luna lui Cireșar! Pentru noi, este muzeu și grădină. Păcat că și cireșii mor! 24 de cireși și vișini răpuși: un fel de apoplexie a pomului, diagnostichează specialiștii. Cauza? Civilizație! Au înflorit și au murit...**

- **Tudor Arghezi a fost gospodar. Voia să producă tot necesarul. Via, americană, a fost scoasă în 1953, pentru că pretindeau cote. Avea ustensile pentru vinificație, făcea un vinișor bun. Tata nu era băutor. Cine urca dealul era ospătat. Era o mică fermă. Mama era bucovineancă, gospodină. Tata – oltean, tot bun gospodar.**

- **În 1992, am inventariat „Mărțișorul”, și trecut prin Notariat – donația tatii, spre liniștea mea, că nu știi a doua zi ce se întâmplă.**

- **Casa este vizibilă, ca orice muzeu. Minus lunea. 3 pogoane, plus 5 grădina. Pe o muchie de deal, în perimetrul orașului. Casa memorială, înființată după șapte ani de intervenții, memorii, a fost deschisă la 21 mai 1974.**

- Ceas al anotimpului la care cireșii „Mărțișorului” erau împovărați de... „mărțișoare”. Să încheiem cu un gând despre stăpânul inițial al „Mărțișorului”.

- **Stăpânul „Mărțișorului” n-a avut niciodată... stăpân! Nu suporta lucrurile impuse, proștii, mediocritatea. Detesta boema, deși era... motociclist. Și-a procurat o motocicletă ieftină, grea. Mergea la Paris. Popas la Dijon. Cădea de oboseală la statuia lui Moliere. Era un om organizat, avea ordinea lui interioară.**

Medalion literar - Grigore Vieru

Pe la mijlocul lui Făurar, mai exact în data de 14, Colegiul Național „Alexandru Papiu Ilarian” din Târgu-Mureș, a fost gazda unui eveniment deosebit dedicat marelui poet Grigore Vieru, și anume împlinirea a 76 de ani de la nașterea celui care a fost un „simbol” al Basarabiei. Activitatea culturală intitulată „Medalion literar – Grigore Vieru” din sala festivă a colegiului, a reprezentat de fapt o „coproducție” culturală realizată de Societatea Cultural-Patriotică „Avram Iancu” Filiala Târgu-Mureș, Despărțământul Central Județean Mureș al ASTREI și Catedra de Limba și Literatură Română a prestigioasei unități de învățământ, prin implicarea, așa cum era de așteptat, a ziaristului și profesorului Alexandru Ciubică. Cel care a moderat acest „medalion literar” în fața auditoriului format din elevi, dascăli și alți invitați, a fost directorul Simion Bui, neobosit sprijinitor și susținător al oamenilor de cultură mureșeni. Printre cei care au ținut alocuțiuni s-au aflat jurnalistul și scriitorul Lazăr Lădăriu - președintele Despărțământului Central Județean Mureș al ASTREI, lect. univ. dr. Eugeniu Nistor - directorul editurii Ardealul și redactor-șef al revistelor *Târnava* și *Izvoare filosofice*, Ioan Berța - președintele Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu”, Filiala Târgu-Mureș și eleva Mîruna Hariclea Popescu din clasa a IX-a E.

Cuvântul de deschidere a aparținut domnului Ioan Berța, care a reliefat rolul societății patronate - spiritual vorbind - de „crașorul munților”, în promovarea valorilor naționale. Apoi eleva Mîruna Hariclea Popescu, îndrumată de profesorul Alexandru Ciubică, a prezentat câteva repere ale biografiei și activității literare ale poetului Grigore Vieru. „Cel care a dus Basarabia mai aproape de România s-a născut pe 14 februarie 1935, în satul Pererâta din fostul județ Hotin, pe teritoriul de azi al Republicii Moldova, în familia de plugari români a lui Pavel și Eudochia Vieru, născută Didic. A absolvit școala de șapte clase din satul natal în anul 1950, după care a urmat școala medie din orașelul Lipcani, pe care o termină în 1953. A debutat editorial în 1957, student fiind, cu o plachetă de versuri pentru copii, „Alarma”, apreciată de criticii literari. În 1958, Vieru a absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Filologie și Istorie. În același an, i-a apărut a doua culegere de versuri pentru copii, „Muzicute”, și s-a angajat ca redactor la revista pentru copii „Scânteia Leninistă”. A fost redactor la revista *Nistru*, publicație a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Între 1960 și 1963, Vieru a fost redactor la editura Cartea Moldovenească, unde i-au apărut și două plachete de versuri pentru copii: „Făt-Frumos și Curcubeul” și „Bună ziua, fulgilor!”. În 1964, publică în revista *Nistru* poemul „Legământ”, dedicat poetului Mihai Eminescu” a dorit să le reamintească eleva, celor prezenți.

Nu au lipsit nici cuvintele pline de duh ale lui Lazăr Lădăriu, frumos așternute între

rândurile unui eseu intitulat „Nu harul, ci iubirea mea este mare”. Scriitorul și-a exprimat bucuria de a se afla în mijlocul elevilor de la „Papiu”, el însuși fiind absolvent al acestei instituții de învățământ. „Întotdeauna mă bucur enorm, când mă aflu în această școală, unde am studiat și eu. Mă bucur că putem aniversa aici 76 de ani de la nașterea poetului Grigore Vieru. L-am cunoscut la Târgu-Mureș, la București, dar și la Chișinău. A fost și rămâne un mare poet, chiar dacă a fost atacat de dușmani. Dar, care este rostul poetului în această lume? Să ne amintim că 7 ani s-au luptat Sparta și Mesenia. După mari pierderi de vieți omenești, s-au hotărât să „se bată” poezii între ei. Astfel, aceștia s-au întrecut, fiecare în versuri, unul dovedindu-se mai bun decât celălalt” a specificat, printre altele, domnia sa.

Apoi directorul Editurii „Ardealul”, lect. univ. dr. Eugeniu Nistor a subliniat faptul că nostalgiile poetului Grigore Vieru - nostalgia patriei, nostalgia mamei și nostalgia iubitei – fac referire de fapt la nostalgia eminesciană. Se poate observa cu ușurință că, în poeziile lui Grigore Vieru se află influența lui Eminescu.

Manifestarea culturală s-a încheiat cu un frumos recital din lirica marelui poet, coordonat de profesorul Alexandru Ciubică și susținut de elevele: Raluca Berța (cls. a IX-a E), Andreea Beldean (cls. a X-a E), Stanca Aștilean Aleena Boantă (cls. a IX-a C) și Diana Vodă (cls. a IX-a C).

A consemnat CONSTANTIN BOGOȘEL

Cutia cu surprize

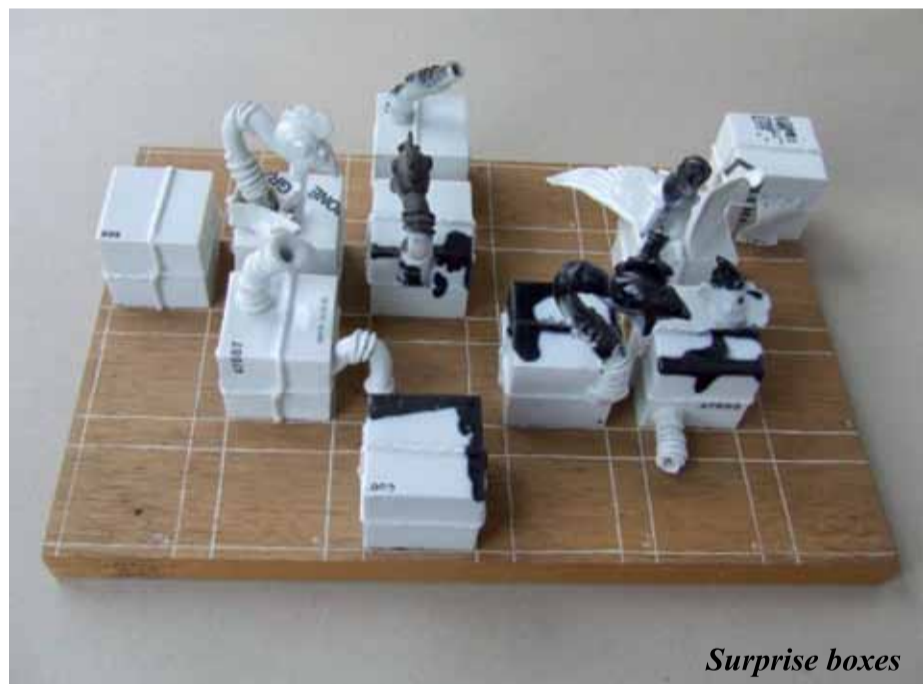
de Cora FODOR

Artista Mana Bucur, cu temeinice studii de specialitate, însușite în zona de emulație clujeană, ajunsă la vârsta decantării și a rafinării exprimării artistice, modelează porțelanul sau lutul cu mâinile unui magician, conferindu-le acestora valori nebănuite. Câteva din căutările sale revin cu obstinație, unele emanând

Mask 1

fi e casetă capcană, sau cutie lipită. Calitățile tehnice se completează cu grația și fragilitatea, ele putând fi tot atât de ușor de nimicite pe cât de ușor se destramă farmecul prin sfâșierea lor. Variantele cutiilor sale accentuează evadarea din banala destinație în lumea imaginarii, a ceea ce poate ascunde aceste învelișuri.

Surprise boxes

Insectele reprezentate sunt pretextul unor jonglări cu senzori mai adânci celor de suprafață, fie că e un păianjen care țese o capcană introvertită fie că e o ființă marină hibridă, semn al alterării naturii ca urmare a intervenției omului.

Aceasta dualitate este percepută și prin întrepătrunderi de materiale și tehnici,

Aggressive box

ci, care aparent nu sunt compatibile dar care în lucrările ei, fuzionează decorativ: lut, piele sau chiar textile așa cum o demonstrează lucrarea **Duo**, ca joc de complementare organică a artelor (proiect comun, realizat împreună cu artista Nagy Zsuzsanna).

Desenele, schițele premergătoare lucrărilor

Ideea de cutie, o fascinație a copilăriei Manei Bucur, stârind întrebarea: „ce poate ascunde?” este și ea folosită prin prisma dualității: cutii agresive sau cutii prietenoase, unele permit deschiderea pentru a le pătrunde misterul, altele, atipice, incită prin faptul că nu se lasă tâlcuite. Deci „învelișul”, devine obiect în sine, fie că e casetă pasăre, cu note ușor agresive prin incisivitatea colțurilor,

Transformed body 1

Casete pasări

unele dintre obiectele de porțelan- regal al ceramicii-, dând un aer de eleganță, identificând din nou dualismul, prin îngemănarea alb-negru.

Materia modelată, în cele mai multe cazuri manual, e valorizată de un subtil joc cromatic al întrepătrunderilor glazurilor verzui cromate cu albastrul cobalt și cu ocrul de bază,

amplificând ludicitatea formelor. Una din tehnicile preferate este cea denumită raku. Această tehnică cu origini niponice e impresionantă pentru că mizează în mare măsură pe hazard în crearea obiectului de artă. Ineditul constă în faptul că niciodată efectul irizărilor rezultate din coacerea la temperaturi foarte ridicate, nu e repetabil. Intervine apoi scufundarea în talaș și apa care domolesc

Capcana 8

văpaia și brăzdează materia. Fumul se strecoară în porii obiectului. Măștile antropomorfe așa numitele „fețe false” (din nou dualitatea) cu diferite intervenții de texturare și ritmare, păstrează puternica amintire a văpăii focului prin urmele negrului dens de fum.

Aparență și esență e dualitatea termenilor patronali ai creației Manei Bucur. Si pentru că și atelierul unui artist poate fi de multe ori o casetă prietenoasă cu surprize plăcute, cea mai ușoară cale de a vă convinge de acest lucru, este de a o deschide cu delicatețe, printr-o vizită în Cetate, la locul făuririi acestor minunate plâsmuiri și al întâlnirii unui om cald și agreabil cum ni se dezvăluie Mana Bucur.

Duo

POEZIA MIRELEI CADAR – UN „CLAVECIN BINE TEMPERAT”

de Adrian BOTEZ

La prestigioasa Editură **Citadela** (condusă de omul de cultură, scriitorul și ziaristul sătmărean **AUREL POP**), a apărut volumul de poezie al **Mirelei CADAR**, „*Refugiul dorinței*”.

O poezie senzualistă, estompând aluviunile rațiunii până la clarul și limpedele **Revelației** ... „**de finețe**” („**finețe**” care eclipsează... însuși „**toiul**” Revelației!) – o poezie de intuiție feminină, cu reverberații elegante, în ambele cosmosuri – Creația Lui și interiorul ei – și atunci când discursul e proaspăt-declarativ, dar chiar și... „în reluare”.

La „tombola” poeziei cadariene se câștigă, facil, „dorul” (uneori, și el, mimat), iar nu furtuna oarbă a simțurilor și patimii/pătimirii (de... „măștină”): „Rațiunea opacă nu discerne profunzimea/Unui fior” (cf. Labirint); „Un dor /Se zbate/Pe mlaștina pasiunii” (cf. Voiaj).

Nu e o poezie reflexivă, ci a nervilor epidermici - o poezie intimistă („O lumânare pe divan/ Miros de tămâie”), o poezie a dorului și jindului, a nelămuritului, oarecum calchiată (cel puțin așa vrea să dea impresia scriitoarea) după nichitstănescianul „dincolo-de-orizont, dincolo-de-marea”: „Vrăjită /Privind spre larg/Aștept ceva” (Voiaj), sau: „Aș zăcea așteptând clipa/Lumina ochilor/Împlinirea” (cf. Dorința) și: „Neîmplinit /se ascunde/În orizontul îndepărtat” (cf. Apus) – dar fără excesul răscolitor de „căutare și știință”, al marilor neliniștiți cosmici. Mirela CADAR n-are apetențe pentru voiculesciana, tragică „vraiște a grădinii”. De fapt, ordinea și curățenia viginală domină până și în visare.

O caligrafie a sufletului, pe hârtia luminoasă, uneori suflând, ca în niște foale „bine temperate”, în pânzele călătoriei, până la incandescență („Destinul/Privirea/Zilele zburau în neștire/ Imaginea chipului/s-a pierdut în umbră/Sufletul ardea” – cf. Fiorul) – dar fără a obține sau năzui la mari tumulturi, fără mari mize transcendente, fără teribile așteptări spirituale. „Destinul” nu e neguros, ci elegant, „jungla” nu e terifiantă, ci seamănă cu bine-măsuratele grădini versailles-eze – niciodată nu se ajunge la „zborul ca frenezia a prăpastiei”, spre Sus sau spre Jos - iar „neștirea” e nu o întâmplare ontologică, ci o condiție specific „cadariană”, o stare de continuă, de nestinsă, dar cuminte dorință. Cuvintele, uneori, se îngheșuie emfatic („obsesie”, „omniprezent”, „conflict”, „tulburare”, „decalog”, tragedie romantică”, „vulcanic”, „erupția sentimentului”, „haos” etc.), cu pretenții de „tribunat” răscolitor-reverberator, dar nu sunt decât decoruri ale unei relative „bunăstări” sufletești, destul de bine mascate: „Ești obsesia /Ești omniprezentul/Ești tulburarea” (cf. Obsesia) – dar se ajunge la: „O ultimă umbră/În orele trandafirii” (cf. Apus). Deci, „trandafirii”...: totul e normal, totul e sub control. Nimeni să nu se îngrijoreze. Își va găsi galoșii exact unde și i-a pus. E ordine și o liniște de apartament, cu o vază de flori insinuantă, mirosind, vag, a selenaritate de-afară...

Un panteism de salon, fără relief accidentat: „Mireasma de câmp/balsamul/arșița trupului/ Izvorul /să-și facă /prin mine /albia” (cf. Să simt).

Până și expedițiile ontologico-epistemologice ale piraților-copii, ale piraților-nebuni (o nebunie absolut inofensivă, mai bine sau mai rău jucată!), puși pe prăduială de cartier, au învățat, din noapte... „răsăritul” atâteaconsolator! Cf. Să fiu: „Să navigăm în noapte ca pirații nebuni/Să fiu prada ta/La răsărit”.

Până și sfințenia este butaforică (e și normal: viscolul și aerul tare al piscului presupun inițierea dură, or...nu e cazul!): „Totul e ploaie de scânteii/Corzile viorii sunt în flăcări/Ultima serenadă/Din seara sfântă” (cf. Concert), ba chiar ușor pleonastică: „Din paharul de cuminecătura/Sângele” (cf. Darul). Truisme, monotonii, sforțări penibile de a recupera inspirația, de pe unde nu există: „Un sfârșit ?/Sau un nou început?/Situatie deprimentă./Halucinantă” (cf. Tu...); „Atmos-

fera feerică/Transformată/Într-o părticică de rai” (cf. Furtuna); „In beznă și tăcere/Supraviețuirea e malefică”... (cf. Tu unde ești?).

Sentimentul morții „cadariste” – ajuns până la...antagonismul „lipsă de bun-simț” - „stimă”: „Doamna decapitează/Pe cine întâlnește /Depășind bariera bunului simț/Stimata doamnă în negru...” (cf. Doamna în negru). Iar Golgota – „O instrucție perfectă” - ...cum altfel, într-o lume care evoluează spre „careul rond/cvadratura cercului” și în care predominesc rafturile sentimentale (cf. Între “eu” și egretă – ...din nou, neconcordanță între titlu și...”expresia verbală”...ca și în Odissea, Remember...ca și în multe alte cazuri de titluri cadariene, cu promisiuni triumfaliste-epatante!).

...Uneori, totuși (destul de rar, din păcate), notații subtile și credibile, emfaze în surdină, discreție și bun-gust al plasamentului elementelor constitutive ale unor imagini real-suggestive, expresii ale unei renunțări (sincere!) la teatralitatea vulgarizantă a existenței: „O lumânare s-a stins/în aortă” (cf. Darul); „Prăpastia din sufletul prăpastiei/E plină de spini și lacrimi” (cf. Îndemn); „Hoinăresc celule/(Lupta cu destinul)/Scheletul unei deziluzii?” (cf. Septembrie); „Se prăbușește o pasăre/Din libertatea cerului/Cuibul ei arde-n flăcări” (cf. Vestejirea buruienilor); „Propagarea armonioasă în decor/A invizibilului” (cf. Privirea). Dacă e să găsim vreo „fantă” majoră, în „echipamentul” poetic al Mirelei CADAR: renunță mult prea ușor la recepționarea corectă și integrală a semnalelor (intermitente) ale transcendenței, preferă desenul facil și, adeseori, lipsit de orice eficiență afectivă, unor trăiri efective, profund angajante. De ce era nevoie de, spre pildă, aceste „versuri”-neversuri...penibil debutante, pornite dintr-o autodistructivă patimă după ludicul artificios: „A tăcut!/Dar ei au înțeles/Fără cuvinte/Decorul e umbrat!” ... de salturile ratate, între barele trapezului, voit-râvnit cosmic: „În fiecare colț zăcea/O umbră de privire/O fărâma de suspin/Sau un urlet de durere/Răvășit printre galaxii” (cf. Decor)...?! De la suspin, până la urlet...de la colț la galaxie...! - ...se trece cu seninul inconștient, nefiresc, dar, mereu, periculos, pentru destinul poetic... - al unei plimbări printre leii savanei ori printre tigrii junglei!

...Inima și iubirile Mirelei Cadar se potrivesc, în ritm, mai curând cu colindul, decât cu furtunile și cu...”haosul” – ...iar flacăra inimii „rimează” poetic mult mai firesc cu „adierea”, decât cu marile devastări și dezastre: „Ecoul vocii/Pe corzile inimii/Ademenindu-mă/Colind” (cf. Haos); și „Răsuflarea./Mii de lumini/Focul iubirii/Flacăra pâlpaie/Încet, încet,/O adiere” (cf. Flori de gheață).

Starea de reverie este, în genere, una de largă, irepresibilă respirație... - de aceea, Mihaela Cadar dă doar titlul, dar nu și conținutul stării, prea descătușat-romantice, pentru ea – și produce, premeditat, confuzii în „familia de termeni constelativi” ai exprimării fenomenului propus spre „dezbateră”, pentru a-și masca, astfel, noviciatul încă nedesăvârșit: „Întâiul coșmar/Imposibilitatea de-a despica/Tortul/Răsucit cu atâta măiestrie/În prezența ta./Juvenil” (cf. O reverie).

Întrebările existențiale sunt, și ele (cum altfel?) „tandre”: „Un jurnal învechit/Printre file/Era un gest tandru” (cf. Întrebarea).

...Da, credem că Mirela Cadar și-a autodefini cel mai bine poezia, în pseudo-arta poetică Speranța: „Evantai de plăceri” - ...personale, am adăuga noi, fără nicio urmă de malițiozitate! În definitiv, orice om își decide trăirile și riscurile unei vieți, și așa, scurte...Nu e neapărat să facă, dintr-o decizie oarecare – Marea Poezie!

Critici în profil

O întâlnire esențială

de Dumitru Mircea BUDA

Am înțeles întotdeauna ca un privilegiu șansa de a-l cunoaște și a-l avea ca profesor pe Cornel Moraru. E o șansă pe care puțini tineri filologi o mai au astăzi, iar aceasta nu pentru că la catedrele din Facultățile de Litere românești nu s-ar găsi suficienți profesori erudiți, prestigioși, capabili să formeze buni specialiști, ci pentru că există, în personalitatea domniei sale, o anume charismă, o prestanță seducătoare și fascinantă – marcă a unei caste nobile de intelectuali formați la școala marilor critici interbelici. Alături de criticii marcanți ai generației 60 (de la Nicolae Manolescu sau E. Simion la Mircea Martin sau Ion Pop), Cornel Moraru reprezintă o paradigmă intelectuală perimată astăzi, o lume dispărută a valorilor autentice și a credibilității absolute a actului critic, a autorității transcendente a acestuia, secondate de angajamentul moral al scrisului și de o vocație a mentoratului literar, a emulației intelectuale.

Întâlnirea cu profesorul Cornel Moraru e una dintre puținele întâlniri pe care le-aș numi esențiale din viața mea. Un aliaj fin de suplețe temperamentală și verticalitate morală, o modestie rafinată, manierată, creează în profilul lui Cornel Moraru o notă de distincție inconfundabilă. Cred că dintotdeauna am asociat conceptul de prestigiu al unui intelectual, de demnitate și eleganță a scriitorului cu felul de a fi, de a se comporta și a reacționa ale lui. Prelegerile profesorului Moraru, la cursuri, sunt dintre cele mai vii ipostazieri ale epocilor literaturii române. Literatura dă năvală, de fiecare dată, cu întreaga ei lume de fundal, cu jocurile de culise și alianțele subterane, discursul Profesorului operând mereu delimitările și hașurile teoretice într-o actualitate emergentă a contextului. Marele merit pedagogic al lui Cornel Moraru e acela că reușește să aducă auditoriul în prezentul absolut al fenomenului studiat, că descrie o epocă, o generație, un program literar, din interior, din contemporaneitatea reconstruită a acestora. De îndată, însă, prelegerea telescopează cu naturalețe perspectiva în ansamblul istoric și fenomenele sunt cântărite în economia paradigmei culturale de care țin. Facilitatea acestor operațiuni de focalizare și redimensionare a planurilor de analiză, judecățile sigure, detașate, o anume vocație a sintezei memorabile, sunt ingrediente ale discursului care țin auditoriul cu sufletul la gură, într-o fascinație revelatorie.

Cred, apoi, că principalul lucru pe care a reușit să ni-l transmită, mie și generației mele, profesorul Cornel Moraru, a fost abilitatea de a recunoaște instinctiv, în relieful discontinuu și instabil al oricărei epoci, valorile sigure, scriitorii autentici, semnele esteticului. Această mistică a supremației esteticului, a esențialității lui în literaturitatea unui text, cred că s-a impregnat, cumva, în felul de a gândi și a evalua literatura a fiecăruia din noi, foștii săi studenți. Dacă nici unul dintre noi nu ne vom simți vreodată confortabil în compania analizelor de critică de gen, critică a mentalităților etc., a grilelor excesiv ideologizante aplicate textului literar, acest fapt i se datorează, probabil, în mod direct, profesorului Cornel Moraru, chiar dacă prelegerile și cărțile lui n-au făcut vreodată explicit elogiul purității esteticului, ci l-au subînțeles doar cu subtilitate.

M-a frapat întotdeauna altitudinea egală a cărților publicate de profesorul Moraru cu oricare conversație dusă în timpul unui seminar sau pe un hol, la o cafea sau în timpul unei plimbări pe stradă. O altitudine naturală, lipsită de orice emfază, încântătoare prin echilibru și coerență. De câte ori îi citesc o carte sau un articol publicat undeva, nu fac decât să recunosc o idee de lectură, o perspectivă despre care îmi amintesc că a descris-o în mod identic, chiar dacă indirect, colateral, cândva într-o conversație. Realitatea aceasta mi-a dat mereu un sentiment de privilegiu personal, astfel încât nu o dată am realizat că vorbesc despre cărțile lui Cornel Moraru cu o familiaritate orgolioasă, cu un atașament cumva filial.

Nu îmi pot închipui literatura ca experiență, cititul ca parte a existenței mele și nu îmi pot reprezenta anii de studenție fără serile de iarnă petrecute în sălile reci ale clădirii B a Universității, săli pline la refuz de studenți în fața cărora Profesorul Moraru vorbea despre Titu Maiorescu, Eminescu, Slavici, despre istoria ideii de modernitate, despre Baudelaire și *Omul fără însușiri* al lui Musil. Cornel Moraru reușea, pe atunci, să prezinte literatura ca un epos esențial, miraculos, din codul căruia puteai, dacă te țineau puterile, să îți alegi propriul program existențial. Cred că nicăieri nu era mai lesne să încerci să devii scriitor decât în preajma lui Cornel Moraru. Și nici mai inevitabil.

Am mai deprins un mod special de a concepe cartea ca mijloc de exercitare a libertății, de la Cornel Moraru.

De fapt, multe din conversațiile noastre au fost și continuă să fie, oarecum, despre libertate. Cred că lui îi datorez reprezentarea pe care o am despre comunism și lumea românească în anii de totalitarism, despre complicatele mecanisme ale cenzurii și despre încheștarea continuă a esteticului cu dogmatismul ideologic. Ce resorturi aveai, ca scriitor, să-ți păstrezi integritatea morală, să găsești refugii mentale și orizonturi de deschidere intelectuală, cum îți puteai construi și cuceri în secret libertatea spiritului, ce costuri plăteai pentru toate acestea – am aflat în primul rând de la Cornel Moraru. Cum era să trăiești între presiunile cenzurii de la redacție și asalturile velleitarilor, cum era posibil să îți întemeiezi o familie și să crești trei copii păstrându-ți verticalitatea și demnitatea umană – am înțeles de asemenea discutând cu el.

Realizez, de foarte multe ori, în toiul unei conversații sau al unei argumentații la un seminar, atunci când prezint o carte undeva sau când susțin o comunicare, că vorbesc despre scriitori sau curente literare exact în termenii lui. Nenumărate delimitări conceptuale, asocieri și relații, le fac instinctiv, cu o familiaritate absolută, deși le-am preluat, inconștient, din cărțile lui. Am deprins un mod de a înțelege, de a raporta literatura la realitate, de a selecta și defini valorile, din prelegerile și articolele lui, din interminabilele conversații pe care le prelungeam până târziu, după ore, în drum către casă. Îmi dau seama că până și unele automatisme de exprimare, atunci când scriu sau vorbesc, provin din cronicile lui, că uneori dicția mea se disciplinează voit, dintr-o nevoie de echilibru, de certitudine, în sintaxa calmă a vorbirii lui.

Am înțeles până la urmă și faptul că puterea unui model stă în sinceritatea și disponibilitatea umană, în generozitatea sufletească a omului. Toate lucrurile absolute speciale pe care am încercat, pe cât posibil, să le descriu mai sus, Cornel Moraru le face posibile, pentru cei care au șansa de a-l cunoaște, din scris sau personal, ca critic sau profesor, pentru că e singurul om pe care nu mi-l pot închipui altfel decât deschis și plin de afecțiune față de oricine. E un mod de a fi riscant, desigur, într-o lume plină de invidii și interese meschine, dar e și o cale de a deveni imun la superficialitatea insignifiantă a micilor pasiuni și de a te dedica lucrurilor cu adevărat importante.

Impresii de lectură

Manipularea, în reluare

(Continuare din pag. 1)

Mihai Ardelean, în textul său, observă fenomenul manipulării sub aspectul intermedierei ca trambulină pentru reușita în carieră, prin mistificarea informației, semnalând totodată cum această practică nu a împietat autorilor manipulării după schimbarea regimului; dimpotrivă, aceștia s-au bucurat și după „schimbare” de beneficiile unei societăți care n-a sancționat în niciun fel restanțele de conduită morală de care au dat dovadă. Mai concret, autorul aduce în discuție o secvență din perioada anilor '60- '70, când un cunoscut profesor beneficiază în ascensiunea sa profesională de aportul unei așa-zise descoperiri a medicamentului cancerului. Deși autorul pretinse descoperiri este dr. Octavian Udriște, lui i se alătură, fără nicio contribuție la „descoperirea” în discuție, încă doi medici importanți. Pentru demonstrația în cauză, Ardelean face apel la o serie de note informative ale Securității dar și la articolele apărute în presa vremii. După cum consemnează autorul în finalul textului său, „Udriște a murit sărac și disprețuit de toată floarea cea vestită a lumii științifice românești”, iar unul dintre medici a făcut carieră politică după revoluție, în ce privește râvnitul premiu Nobel, la care sperau autorii cercetării în cauză, rămâne să fie atribuit într-un viitor greu de precizat, unor cercetători care vor reuși cu adevărat să dea de capăt acestei cumplite maladii care este cancerul.

O bine documentată trecere în revistă a presei din Tîrgu Mureș, în perioada anilor de tristă faimă, face Bartos Zoltán în articolul său, din perspectiva subiectului în discuție. Din vastul material documentar prezentat, reținem doar o secvență ce pune în evidență cenzura asupra presei, la care se dedau organele de partid, adică, un colectiv specializat pe această problematică. „Principalele tipuri de intervenții cu ocazia lecturării materialelor aveau ca obiectiv: formulările greșite, care puteau duce la interpretări necorespunzătoare din punct de vedere politic; materialul sau formulările care publicate ar fi putut cauza interpretări deplasate la adresa realității sociale, politice și istorice din țară; afirmații necompetente în legătură cu situația politică internă a unor țări socialiste; aprecierile inoportune sau obiectiviste cu privire la situația internă a unor țări sau popoare cu care statul român întreține relații de prietenie sau legături bazate pe respect reciproc; aprecieri deplasate cu privire la libertatea de creație în anumite etape ale construirii socialismului.” Și lista continuă cu alte condiționări de care trebuiau să țină cont lectorii care aveau ca „sarcină” cenzura presei din acea perioadă.

Cosmin Octavian Popa descrie în articolul său atmosfera din timpul revoluției, la Sibiu, reține elementele manipulative și le interpretează politic și psihologic, autorul analizează, din această perspectivă, secvențele edificatoare, aducând argumente pentru fiecare dintre enunțurile sale pe acest subiect. Din concluziile autorului, cităm o secvență edificatoare privind manipularea în cazul Sibiu. „... manipularea prin intermediul TVR-ului a urmărit și a beneficiat de instituirea, în Sibiu, a unei stări de haos, de nesigurantă și, nu în ultimul rând, de teroare. Autorii acestui scenariu au cunoscut că teroarea este trăită și devine eficientă la nivel colectiv atunci când este evaluată de către oameni în raport cu un aspect social. Cei din culisele acestor evenimente nu au fost străini nici de efectul cel mai important al terorii rezizate de ei, și anume, dezagregarea legăturilor interumane și distrugerea relațiilor sociale.”

În textul lor, Maria Moisan și Ovidiu Braicu fac o analiză privind semnificația măștilor, ca obiect al deghizării și al camuflării personalității, cu scopul de a manipula, de a induce în eroare, de a ascunde în spatele măștii adevărata față și adevăratele intenții și acțiuni ale individului. Articolul face dintru început un istoric al măștii, trece apoi la metamorfoza în timp a simbolisticii și a rolului măștii, până în zilele noastre. „Pentru omul contemporan – specifică autorii – masca poate reprezenta o interfață comunicațională în lumea socială și profesională. Expunerea nedeghizată a persoanei, fără imaginea alterată, schimonositoare a măștii, așadar expunerea persoanei în esența sa, în fața celorlalți, e de fapt o identitate eschivată, progresiv îndepărtată.” Există, după cum observă autorii, o deturnare a scopurilor inițiale ale măștii, „când la nivel comportamental camuflarea și deghizarea socială își pierd rolul lor protector sau valențele expresiv-artistice și se transformă în conduite manipulatorii cu scop dominator, sistemul social sau comunitatea unde se înstăpânesc are în germene morbul autonegării prin automatizare.”

În ansamblu, textele din această lucrare nu sunt supuse teoretizării excesive; la conturarea acestei impresii contribuie desigur și argumentația bine susținută de o serie de trimiteri la autori preocupați de tema manipulării, materialul documentar pus în valoare printr-o relaționare fecundă cu tema dezbătută, poate doar faptul că, la unii autori, cum e cazul lui Mihai Suci, un foarte exersat condeier altfel, se remarcă o oarecare omniciență, e adevărat că autorul are instrumentele necesare demonstrației. Altfel, M. Suci pune în evidență în textul său fenomenul așa-zisei imbecilizării prin mediatizare; o imbecilizare devenită tot mai agresivă și mai evidentă. Autorul precizează că „fără a face abstracție de resursele apreciabile de manipulare ale Mediei, valorificate tot mai intens și mai agresiv, nu putem admite ca o persoană responsabilă, indiferent de gradul de profesionalism, să meargă atât de departe, încât să-și propună, deliberat, alienarea individului drept finalitate a demersurilor sale. Considerăm tembelizarea, mai spune autorul, sau chiar imbecilizarea, doar efect al unei cauze și nu scop programatic.”

„Televiziunea îi culturalizează pe proști și îi imbecilizează pe deștepti”, citează M. Suci din Umberto Eco. Autorul se preocupă cu precădere de rolul nefast al televiziunii. „Și dacă prostirea e garantată - concluzionează M. Suci -, sigură, de-prostirea glisează în planul iluziei, cel mult al dezideratului. O șansă de mântuire ar fi: în pofida strădaniilor canalelor tembelizării, cu ofertă atât de generoasă și de persuasivă întru mancurtizarea indivizilor mai săraci în IQ, există și alte surse și alte modalități de informare și îmbogățire spirituală a individului care respinge condiția reptilei.”

Eugeniu Nistor se dovedește, în textul publicat în această carte, un scriitor care esențializează, convins, poate, că elaborarea excesivă nu prea are căutare într-o epocă a vitezei. Autorul concentrează aspectele subiectului în discuție cu abilitate, cu știința celui care a parcurs cam toate etapele scrisului, de la poezie la proză, de la analiza literară la cea filosofică, iar în plan profesional se bucură de o vastă experiență de profesor, editor de carte și de reviste de literatură și de filosofie. Este, vasăzică, un bun cunoscător al fenomenului scrisului și al vieții. El vorbește în această carte despre „sferele de acțiune ale fenomenului manipulării”. „Sigur - afirmă autorul - acționând într-o sferă socială mai amplă, de ordin planetar, modul murdar de manifestare, dacă își atinge scopul, poate influența nu doar destinele unor indivizi, ci soarta unor popoare, națiuni sau chiar continente întregi – așa cum a fost, bunăoară, propaganda nazistă premergătoare și din vremea celei de-a doua conflagrații mondiale.” Nistor reține fenomenul manipulării umane, „ca sferă publică- cum denuște manifestarea diversității sociale filosoful german Jürgen Habermas, care poate fi mai extinsă, mai restrânsă sau, uneori, redusă doar la simplul individ -, rămâne la fel de dureros și de dramatic în consecințele lui ultime.”

Sorin Crișan abordează fenomenul manipulării din perspectiva spectacolului de teatru. După cum enunță Crișan, teatrul ar fi „o formă sublimă de trădare a realității”. Enunțul ne apropie, spune autorul, de gândurile lui Ion Petru Culianu, care, explorând morfodinamica sistemelor de gândire, ajunge la concluzia că „logica oricărui joc constă din a pune în fața minții omenescii o schemă de alegeri multiple. Minte a vorni imediat la explorarea tuturor acestor posibilități.”

În finalul cărții avem câteva „exemple de manipulare politică”, în textul semnat de Dorin- Adrian Suci. De fapt, Dorin-Adrian Suci își începe textul cu „o poveste urbană, probabil adevărată” și continuă cu puțină...latină. Altfel, textul pe care ni-l propune Dorin-Adrian Suci este foarte bine structurat, pe secvențe succinte, clarificate în semnificație, deloc eterogene în idei; este un text acurat, bine condus în câmpul temei. Să vedem dar care sunt reperele după care se ordonează argumentația lui D. Suci: „Persuasiunea și manipularea sunt două forme ale comunicării”; „Manipularea prin argumentum ad verecundiam”; Manipularea prin argumentum ad hominem”; Manipularea prin argumentum ad ignorantiam”; „Manipularea prin argumentum ad misericordiam” Manipularea prin exagerarea mizei sau introducerea în dezbateră a unor mize false” s.a.m.d.

Lucrarea „În reluare, manipularea” face parte dintr-o serie de astfel de lucrări, cu teme diferite firește, scrise de același grup de scriitori care fac un benefic exercițiu de colaborare, astfel încât demersul lor începe să atragă atenția și să se bucure de cuvenite aprecieri.

Paradoxurile „omului recent”

(Continuare din pag. 1)

Eseistul nu a șovăit să așeze, cu ochi de clinician și cu instrumentele metodologice ale unui moralist de secol XX, diagnosticul cel mai sever unor simptome ale dereglărilor patologice ale neamului din care face parte, simptome ce i-au trezit atenția precum niște somații ale istoriei care nu pot fi desconsiderate ori eludate.

Vorbind despre alții, eseistul sfârșește prin a vorbi despre sine, după cum, atunci când se referă la propriul eu suntem datori a bănuși în enunț o implicare generică, o circumscriere a unor realități mai vaste decât cercul strâmt al persoanei proprii. Astfel se întâmplă lucrurile în *Omul recent* (2001), carte în care implicația emoțională a subiectului „scriptural”, în ciuda aserțiunilor de perfectă justificare teoretică, este vădită. Și aici, proiectul epistemologic al lui H.R.-Patapievici pornește dintr-o reacție polemică și dintr-un impuls de aderență la anumite idealuri perene. Reacție la adresa „neghiobiilor” modernității și ale postmodernității care au făcut posibilă apariția *omului recent*, entitate definită de autor în termeni ai negativității. Omul recent e omul desemantizat și reificat, ce mizează exclusiv pe materialitatea lumii, ce trăiește într-o vârstă a a-croniei, oarecum, lipsit de repere gnoseologice ferme și de temeuri ontice sigure: „Omul recent este omul care, oricât timp ar trece peste el și oricâtă vreme l-ar șlefui, tot rudimantar rămâne. Pentru că acest tip uman nu se mai poate sprijini pe existența vreunui suflet, nici al lui și nici al lumii, el nu mai are resursele de a întemeia nici tradiții și nici măcar datini. Este omul care, de îndată ce și-a amputat trecutul pentru a sări mai repede în viitor, descoperă că prezentul nu îl mai poate adăposti, iar viitorul nu există. De ce? Pentru că și-a pierdut prezența. Omul recent este omul care, dorind să se sature de toate fenomenele lumii – stăpânindu-le, posedându-le, schimbându-le după plac și pătrunzându-se de toată materialitatea lor – s-a trezit într-o bună zi că nu mai este decât un epifenomen al curgerii, scurgerii și prelingerii lor”. Demersul filosofic al lui H.R.-Patapievici este acela al unui postmodern care se revoltă împotriva postmodernității, sau, poate, al unui postmodern care ține să salveze, să recupereze beneficiile modernității. Postmodernismul este privit, de altfel, ca „un fenomen post-traumatic”, în măsura în care „reprezintă răspunsul pe care l-a dat *impotriva* lumii desacralizate și *impotriva* științei triumfătoare omul căruia religia i-a fost confiscată de istorie și care se simte continuu agresat de decretul unei științe tot mai inumane, tot mai obiective, tot mai impersonale”. Concluzia eseistului este tranșantă: „postmodernul este un modern alienat”, i.e. este „modernul adus de propria sa modernitate la exasperare și care, totuși, datorită nihilismului său radical, nu poate ieși din logica modernității decât prin inversiuni psihologice”. Există, în *Omul recent*, și o indelebilă senzație de sfârșeală, de orizont închis, un sentiment al dezabuzării și o viziune sumbră asupra viitorului, care se desenează parcă în cuvintele de un auster dramatism interior ale *Eclezistului*.

Singularitatea lui H.R.-Patapievici este salutară, în măsura în care izbutim să întrezărim în ea somațiile intelectului racordat la imperatiile vremurilor pe care le trăim și ale intransigenței morale, ale tranșanței de a trăi și gândi într-o lume „recentă”. Meticulos și spontan în egală măsură, atras, deopotrivă, de fiurul speculației ideilor, de neliniștile omului contemporan sau de fervoarea vibrației lirice, H.R.-Patapievici e unul dintre eseistii și filosofii de prim rang ai culturii românești contemporane.

AFORISME, REFLECȚII, CUȚETĂRI

de Ion Cassian – Trușești

Se spune că nimeni nu e profet în țara lui. Uneori, însă, nici măcar în orașul lui. Este oare o problemă de magnitudine geografică?

*

Ne entuziasmăm la auzul faptelor ieșite din comun ale unor oameni pe care nu-i cunoaștem. O dată cu trecerea timpului, ele își pierd din farmec, acoperindu-se, treptat, cu praful obișnuinței. Ajungem chiar să ne întrebăm ce anume ne-a fascinat odinioară: ignoranța, speranța sau dorința de senzațional? Ori toate la un loc?

*

Este o mare provocare să răspunzi la întrebarea: ce te definește cu adevărat – ceea ce cunoști sau ceea ce iubești? Dacă este vorba de cunoaștere, atunci ea trebuie să fie solidă, întemeiată și, dacă se poate, cât mai vastă. Dar iubirea? Desigur, autentică și împărtășită. Nimeni nu se poate defini pe sine prin iluzii sau erori cognitive ori prin refuzul altcuiva de a-l iubi, la rândul său.

*

Am cunoscut cei mai deplorabili birocrati de pe fața pământului: nici măcar ședințele nu-i mai entuziasmau. Intraseră în faza terminală, fără să fie morți. Ceea ce nu înseamnă, desigur, că atunci cineva sau ceva mai putea rodi în jurul lor. Birocrația rămâne condamnată la o eternă sterilitate sisifică, din toate punctele de vedere, contaminând fatal mediul care o înconjoară.

*

Cineva ar putea spune că dictatorii (chiar și cei comuniști, atei declarați) sunt cu toții niște oameni foarte religioși, care par să creadă în viața de după moarte. Prăbușirea lor dă naștere adesea la mii de satrapi mărunți, apostoli zeloși, care le perpetuează nefericita operă. Ceea ce i-ar putea face pe „simplii cetățeni”, aflați la cheremul lor, să se întrebe dacă mai există viață înainte de moarte...

Memoria tiparului

Proiectul literar româno-maghiar în perioada interbelică (II)

MOTO:

„Literatura ardeleană și-a croit o albie nouă, a topit la un loc, spre uimirea onora și în ciuda altora, gânduri și sentimente ce păreau ireconciliabil antinomice și a înfrățit în programe și crezuri artistice pe oameni cu structuri sufletești inițiale cu totul diferite.”¹

Într-o Transilvanie proaspăt integrată statului național român, presa și-a asumat între cele două războaie rolul de vârf de lance al demersului de integrare a provinciei în noile cadre administrative și politice românești. Nu surprinde așadar, incisivitatea cu care ziarele românești au încercat după Marea Unire să compenseze prin activitatea lor lungă perioadă de privațiuni anterioare și să depășească astfel frustrarea acumulată în plan publicistic și nu numai.

Pe acest fond, dialogul publicistic româno-maghiar al perioadei interbelice unul marcat de polemică. Singurele care caută calea dialogului real, constructiv, sunt publicațiile culturale, și literatura perioadei în general, care intuiau probabil, după cum subliniază criticul Cornel Moraru, că „în Ardealul imediat postbelic erau toate condițiile favorabile unei mutații creatoare esențiale și mai ales a unei mutații în mentalitatea dominantă a epocii.”² Astfel, dincolo de percepția generală a revanșei și contra revanșei, scriitorii români și maghiari, ca și critica

Elocvente în acest sens sunt interviurile realizate de Beke György în lucrarea *Fără interpret* în care 56 de scriitori români și maghiari oferă detalii despre colaborarea literară româno-maghiară în perioada interbelică și nu numai, sub semnul unei benefice „cuceriri reciproce”, după expresia lui Victor Eftimiu.³

Pe lângă activitatea revistelor culturale de limbă română și maghiară, dialogul cultural româno-maghiar era susținut și de societățile și grupările literare ardelenale ale perioadei, prin organizarea de ședințe publice și turnee, instituirea unor premii pentru creație și publicarea unor lucrări științifice și antologii. Între acestea, cele mai importante conform criticului și istoricului literar Ion Chinezu erau *Societatea Erdélyi Helikon*, *Societatea Sigismund Kemény* din Târgu-Mureș, *Societatea Szigligeti* din Oradea, *Societatea Ion Arany* din Timișoara, *Societatea Kölcsey* care activa la Arad și Satu-Mare, *Societatea Literară Unitariană* din Cluj, *Societatea Erdélyi Irodalmi Társaság* (*Societatea Literară Ardeleană*) de la Cluj-Napoca.

Activitatea acestor societăți se regăsește și în publicarea unor antologii bilingve precum *Laura*, publicată de Iustin Iliesiu la Cluj-Napoca în 1922, *Povestitorii unguri ardeleni*, lucrare realizată în 1928 la București de Ioan Lupu, *Aspecte din literatura maghiară ardeleană* (1930) editată de Ion Chinezu la Cluj în 1930 sau antologia *Cot la Cot*, publicată în 1936 la Târgu-Mureș de Primăria orașului. Scopul acestor lucrări este exprimat elocvent de scriitorul Antalffy Endre, care în *Prefața* antologiei *Cot la cot* afirma: „Mai demult cei mai mulți dintre români și maghiari anunțau necesitatea apropierii sufletești între cele două națiuni, pe tărul permanent și vast al schimburilor de valori. Trebuie deschisă – spuneau – poarta cea mare în a cărei încuietore ruginită de două decenii nu s-a învârtit cheia înțelegerii deschizătoare de secrete. Noi cu instrumentele noastre sărace realizăm ceea ce ei, cei mari nu au putut să facă cu belșugul lor de instrumente și posibilități”.⁴ La rândul său, semnatarul *Prefaței* în limba română, primarul Emil Dandea își exprima convingerea că drumul apropierei culturale „va fi sprijinit cu bucurie de intelectualii conștienți de importanța armoniei și prețuirei reciproce între toți cetățenii acestei minunate țări” și că „aprecierile recunoscătoare trebuie să devină tot mai frecvente și apropierea culturală să câștige tot mai mulți înțelegători aderenți și muncitori”.⁵

Sintagma „proiectului” literar româno-maghiar în perioada interbelică nu desemnează așadar un demers organizat, ci o direcție în spiritul căreia s-au derulat inițiative similare ca obiective și mod de acțiune care, în ansamblu, au conferit unitate și ecou acestui schimb cultural.

¹ Ion Chinezu, *Aspecte din literatura maghiară ardeleană (1919-1929)*, Editura Revistei „Societatea de mâine”, Cluj-Napoca, 1930, p.14.

² Cornel Moraru, *Critică și cultură*, în vol. Ion Chinezu. *Reflexii în posteritate*, Fundația Culturală „Vasile Netea”, Târgu-Mureș, 1999, p. 12.

³ Beke György, *Fără interpret*, Ed. Kriterion. Buc., 1972, p. 32.

⁴ Antalffy Endre, *Prefață la vol. Cot la Cot*, Ed. Pax, Târgu-Mureș, 1936, p. 51.

⁵ Emil Dandea, *Prefață la vol. Cot la Cot*, Ed. Pax, Târgu-Mureș, 1936, p. 3.

Angela

MĂGHERUȘAN PRECUP

vremii, întrevăd în acest dialog șansa unei redescoperiri reciproce și posibilitatea instituirii unui sistem unitar de cernere a valorii pe criterii comune, independent de vicisitudinile istoriei. Miza acestui demers era abandonarea separatismului pe criterii lingvistice în favoarea calității produsului literar, și tratarea literaturii ardelenale ca un tot unitar, compus din produse diverse în limbi diferite.

“Incursiune în romanul greco-latin”

Melania CUC

Apărut la Editura Transilvania, în cadrul Colecției Cititor de Proză, (aparținând Proiectului cultural de anvergură coordonat de cărturarul de talie europeană Emanuel Pope), - volumul *Incursiune în romanul greco-latin*, autor **Dorina Șisu**, se constituie în unul dintre evenimentele editoriale de marcă ale anului 2010.

Nu trebuie să citești toate cele aproape 150 de pagini ale cărții pentru a te dumiri că un astfel de demers, literar, nu a fost gândit pentru “ronțăitorii” romanilor roz-bombon și nici pentru cei care nu dețin dorința de incursiune în ceea ce ne place să credem că este matricea culturii europene, - avem aici gene-

za însăși a Literaturii pe care, noi o disecăm mai mult dintr-o memorie colectivă, la îndemână, decât după studii aprofundate, de gen.

Dorina Șisu sparge pojghita blazării contemporane, coboară în tainițe străvechi și, cu uneltele căutărilor de comori intelectuale indubitabile, reușește să scoată pe piața de carte o lucrare care, cred eu, ar trebui să își aibă locul său pe raftul bibliotecilor școlare, locul de unde încep, sau ar trebui să pornească, mai toate călătoriile spirituale.

Dorina Șisu nu face Teorie de dragul teoriei și fiecare idee folosită drept cheie a logosului ziditor de pagini extrem de interesante nu doar ca istorie literară, dar și ca Viață de dinainte ca romanul ca gen să aibă viață, - fiecare idee, zic, aici este aidoma unei cariatide. Structuri arhitectonice elevate și stil particular, muncă de creație dar și sisifică trudă de cercetare, - iată spațiul prin care autoarea se mișcă elegant, - așa, ca și cum ar caligrafia, pe falii de nisipuri nemișcătoare, codul cel prin care, noi, cei mai mult sau mai puțin igoranți, să putem dibui universalitatea Cuvântului, să reușim să ne împărtășim din trezirea aceea, urieșească, a două civilizații, a două fenomene colosale care stau la baza vremurilor în care trăim. Prezentul se datorează trecutului.

Incursiune în romanul greco-latin este un studiu vast, ambițios și pe măsura unei penelope care țese cu și printre însemne prăfuite de vechime. Autoarea prinde în pagini dis-

tincte toate cuvintele potrivite, împodobește textul-la-subiect cu “purupra și aurul”, călătoriilor de inițiere pe care, intelectual vorbind, le ducem cu toții, noi muritorii, pe vârful ariilor, sau... șontâc-șontâc.

Ecuatiile componistice, de “laborator” - tehnica mânăirii științifice a sintagmelor ce fac pod între lumea greco-romană și Aventura umanității, cu apogeul său în Mileniul Trei, - rațiunea descifrării pasajelor peste timp, demersul făcut pas cu pas pe calea cunoașterii pornind din punctul zero al prozei europene, și implicit a celei românești, - ar fi putut duce la o inapetență pentru informație pentru cititorului de azi, - care, vai, otează mai mult pentru lectura pe “diagonală” în dezafoarea unei lecturi sistematice, serioase. Nu a fost să fie așa! Cartea te atrage magnetic.

Dorina Șisu are stil, șarm personal și harul scriitorului făcut nu născut, și care, dacă ar vrea, ar putea scrie poeme până și într-un caiet de Algebră.

Împărțirea cărții pe capitole și, mai apoi, zidirea fiecărui capitol în mai multe eseuri structurate pe teme interesante prin unicitatea abordării, - toată structura cărții de față vine și acetuează procedeul prin care studiul se derulează firesc, prin potrivire într-un puzzle care te incită prin inedit și enigmă. În acest sens, considerațiile critice nu pot fi decât unele favorabile.

Povești și umbre de “basm” antic se prefără între tradițiile care, așezate fiind în oglindă, ne arată pe noi, oamenii, - așa cum

am fost, cum încă mai suntem: amatori de vise și de aventuri fantastice.

Plonjarea, cu sau fără lonjă de siguranță, în golul de sub cupola Circului lumii atemporal, - iată forța și rațiunea Dorinei Șisu, - talentata și harnica autoare a unei cărți în care zeii și oamenii devin persoane.

Pe parcursul lecturii nu poți să nu te detașezi de mediul ambient modern, să nu uiți pentru o clipă că există ornice electronice și mașini infernale, cu combustie.

Lectura te fură și... te lași în voia cuvintelor anume alese, așa, precum Ulise însuși se lăsa dus de vântul opintindu-se-n pinza corăbiei.

Dorina Șisu deține o filosofie (care ține de exercițiul exploratorilor, a eroilor din romanele dintotdeauna) are tenacitate și forța nativă prin care discernе lucrurile importante din noiamul informației de bibliotecă.

Iată esența care stă la baza scrierii cărții sale, - carte zidărită ca un pod de legătură între Odiseea, Metamorfozele și Don Quijote. Ne deschide porți interesante către autorii din antichitate, apoi doar sugerează jaloanele care, odată urmate ar trebui să ne ducă spre taina și destinul coloșilor literaturii din secolul tușat de ritmul diabolic al industrializării.

Incursiune în romanul greco-latin este o lectură necesară, în aceste vremuri de redefinire, fie și numai pentru a ne smeri, a recunoaște că nu noi, cei de Acum și de Aici, suntem Alfa și Omega minunii ce se numește Literatură.

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida
onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la SC BAPAGENCY SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: Editura “MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro

Colegiul onorific: Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU
Redactor-șef: Adrian A. GIURGEA

Redactori-colaboratori: Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA,
I. SUCIU MOIȘA, Ovidiu I. POP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN

Adresa de corespondență: Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro
Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa www.litart.ro

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.